

JOAN REQUESENS I PIQUER

UNES BODES D'ARGENT: 25 ANYS
DE L'«ARXIU DE TEXTOS CATALANS ANTICS»

L'onze de març de 1994, al Palau de la Generalitat de Catalunya, el Dr. Germà Colón, en ocasió dels dotze primers números de l'«Arxiu de Textos Catalans Antics» —sigla ATCA—, s'expressà amb aquestes paraules: «som ja davant de dotze formidables volums, i aviat vindrà el XIII —número que no ens portarà malastrugança—, és una xifra respectable; dotze volums no són rampells ni focs d'encenalls, sinó una labor pacient, duta a cap amb un objectiu segur».¹ Quan escric aquestes ratlles bé puc parafrasejar aquelles: ja som davant de vint-i-quatre volums, i aviat vindrà el XXV —número que pot dur bona sort—, és una xifra considerable; vint-i-quatre números són una sensatesa i abundància de tions, una labor constant, duta a cap amb un resultat summament ponderable.

A les acaballes de 1982 naixia —era el mot metafòric de la primera línia de la presentació, i avui podem parlar de madurada creixença— «amb la voluntat d'èsser una publicació periòdica anyal, destinada a edicions, estudis i exposicions de ciència positiva, sense però excloure d'altres tipus de recerca, entorn d'obres d'autors catalans anteriors als s. XIX, qualsevol que sigui la llengua en la qual foren escrites». A la justesa d'aquests mots els seguien uns pocs per a precisar, uns altres per a delimitar: «el contingut de la publicació abasta tot l'àmbit geogràfic on ha arrelat la llengua catalana i, quan l'època estudiada ho exigeixi, tot el conjunt de regnes i terres que formaren part de la Corona catalanoaragonesa. També hi tindran cabuda els estudis relatius a textos d'autors no catalans d'alguna manera relacionables amb l'àmbit geogràfic esmentat», i per concloure els següents: «la Fundació Jaume Bofill, en iniciar aquesta publicació, intenta estimular les iniciatives de recerca cultural bàsica del nostre país», dels quals en trio els sis darrers perquè el lector s'hi atardi un poc. Que es faci, rellegant-los, preguntes com aquestes: tenim ja elencats els manuscrits catalans escampats pel món? On trobem les edicions crítiques dels nostres medievals i moderns? On podem llegir els documents que ens manquen per refer la nostra història tantes vegades ocultada i falsejada? Quants testimonis impresos —fets avui— que apleguin amb fiabilitat el nostre passat antic podem mostrar a les altres cultures? Per què no una ambiciosa publicació per al propi noble orgull?

1. Germà COLÓN I DOMENECH, *L'«Arxiu de Textos Catalans Antics»*, «Revista de Catalunya», núm. 85 (maig 1994), p. 129.

Les responsabilitats

Per diverses vies podem endinsar-nos en aquest anuari i començarem per la que ens porta als qui l'han fet possible. En primer lloc a les autoritats responsables externes, és a dir, aquelles institucions que jurídicament i econòmicament l'han fundat i sostingut, també als qui han laborat en l'estampació. Els dos primers volums foren editats per la Fundació Jaume Bofill. Els tres següents per la mateixa fundació més l'Institut d'Estudis Catalans, i des del volum sisè fins avui la responsabilitat ha estat de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Facultat de Teologia de Catalunya. En el suport econòmic també cal comptar-hi —sense detallar-lo ara— la Generalitat de Catalunya —a través de Conselleries, Departaments, Serveis o Comissions— i la Diputació de Barcelona durant anys diversos, i per una sola vegada s'hi han sumat la Generalitat de València, la Diputació de Castelló i l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Les editorials que se n'han fet càrrec han estat, per als sis primers volums, Ketres, i de la resta l'editorial Claret. Des del començament l'anuari ha mantingut un bell disseny de Narcís Comadira.

En segon lloc els responsables interns, és a dir, aquelles persones que en conceberen la idea i les que n'han estat garants. Com tantes realitzacions conegudes per la seva solidesa, aquesta tingué semblantment al darrere una densa gestació al si de la Fundació Jaume Bofill. L'any 1982 es concretava el procés ideat pel seu director en Jordi Porta i Ribalta i el professor Josep Perarnau i Espelt. La il·lusió d'una obra ambiciosa en el camp cultural feta amb la més acurada i alta exigència sortia al carrer com a «Arxiu de Textos Catalans Antics». Apareixia, tanmateix, un poc allunyat de la idea més inicial d'ésser el butlletí bibliogràfic lligat a la creació del «Corpus Scriptorum Cataloniae» (CSCat). Aquest projecte ara ja és una realitat puixant i les institucions que propiciaren el començament i les que tot seguit s'han sumat al manteniment de l'ATCA són les mateixes que hi ha en l'embarcament d'aquesta nova gran construcció cultural i històrica. De l'anuari n'ha estat director el Dr. J. Perarnau des del principi. El secretari, Jaume de Puig i Oliver: no cal dir que si hom n'ha considerat la confecció i despesa haurà admirat el seu pacient i sostingut treball. Del fundador i director només cal afirmar això: n'és l'ànima, «part essencial d'una cosa —defineix el diccionari—, que li dóna vida, vigor, força». El Dr. Perarnau, membre de l'IEC i professor a la Facultat de Teologia de Catalunya i al Pontificium Atheneum Antonianum de Roma, li dóna l'existència des del 1982 contra tota adversitat (una volta li robaren l'ordinador, era l'estiu, amb gairebé tot el volum de l'any acabat, i amb l'aparell desapareguren també els disquets i altres pertinences... Pel desembre eixia puntual com si res no hagués passat... i ningú —llevat d'algú— no hagué esment de la feta malaurada amb la discreció d'un savi. Li dóna vigor perquè cada pàgina ha estat sospesada per la seva minuciositat científica, la bona dèria permanent de la feina ben feta (per experiència —perdoni, lector, la facilitat de recórrer a un mateix— sé l'atenció de tenir-lo al costat per suggerir i polir un text; fotocòpia del manuscrit: lectura mot a mot i discussió franca; lectura de l'article de cap a cap; respecte ab-

solut pel treball fet i exigència bonhomiosa pel resultat final) i amb una escairada consciència de servei als estudiosos. Li dóna força perquè s'assenta en l'exactitud de la investigació nua, sense admetre pàgines per plaure ni ratlles per seguir cap moda, només l'ofrena d'un treball ingent i exigent a la cultura catalana d'avui i de demà. Més autoritzades que les meves, ho són les paraules que va dedicar-li el Dr. Germà Colón en la ja esmentada conferència de l'any 1994; hi adreço el lector. De sobrepuig recordo el Premi Crítica «Serra d'Or» de 1993 que li fou donat com a director de l'ATCA i igualment el Premi Nacional de Cultura de la Generalitat de Catalunya per a la Investigació del Patrimoni Cultural el 1996 i el Premi Narcís Monturiol, atorgat també per la Generalitat de Catalunya, al mèrit científic i tècnic «per les seves investigacions entorn de manuscrits amb obres d'autors catalans medievals en arxius i biblioteques europees, moltes de les quals han estat publicades en els disset volums de l'*Arxiu de Textos Catalans Antics*».

El Dr. Perarnau, en les presentacions de les dues taules o índexs dels vint números primers esmenta, a l'hora de l'agraïment, altres persones que és d'igual justícia fer presents en aquestes pàgines. Ultra el ja citat Jaume de Puig com a secretari, i el qui en fou l'impulsor inicial, Jordi Porta, anomena per raons dels seus càrrecs i relacions amb l'ATCA els professors doctors Enric Casassas i Simó, Emili Giralt i Raventós i Joan Bastardas i Parera de l'IEC i Antoni Matabosch i Soler i Gaspar Mora i Bartrès de la Facultat de Teologia de Catalunya, en la primera. En la segona ho fa dels professors doctors Manuel Castellet i Solanas de l'IEC, i de la Facultat de Teologia de Catalunya Joan Busquets i Dalmau i Oriol Tuñí i Vancells, i hi afegeix tot seguit, per sanar el descuit de l'anterior taula, els noms de Pere Codina i Mas i de Jordi Ardèvol vinculats a l'editorial Claret, sense oblidar tampoc «tots els professionals de les impremtes que han treballat en l'edició d'aquest *Arxiu de Textos Catalans Antics* durant deu anys —i de dotze més hi sumem—, en què llur paciència ha estat sotmesa a tota mena de proves», amb paraules de la primera taula. Molta gent que no s'ha pas de relegar, tot i no consignar-la en una llista de noms.

Les quantificacions

No és, o no ha d'ésser el principi de quantitat el que certifiqui la vàlua d'una obra com aquesta, però el pas del temps ens el posa al davant com una altra via d'accés a l'ATCA. Som a la vigília dels 25 anys, enguany tindrem el vint-i-cinquè anuari i ja ara podem admirar cadascun dels vint-i-dos volums apareguts. Comencem per aclarir aquesta quantitat: els números 7/8 es publicaren conjuntament el 1989, i en la primavera del 2004 els 23/24 que apleguen les actes de la II Trobada Internacional sobre Arnau de Vilanova, les quals «faran molt difícil —precisava una Nota Editorial del núm. 22—, per no dir pràcticament impossible, que l'esmentat volum XIII de l'ATCA pugui ésser publicat els dos darrers mesos del 2004, època en què ha estat normal que vegessin la llum els successius

volums del nostre anuari». Aquestes paraules recorden que certament és al final de cada any que surt el volum amb el format següent. Es reparteix el seu contingut en cinc parts, el sumari de les quals és a l'orella anterior i a la darrera pàgina. A l'orella posterior es repeteix cada vegada que són següides bàsicament les indicacions metodològiques de Josep Vives i Gatell, *Esquemes de metodologia*, (Barcelona 1947), en allò que fa referència a l'edició de textos i a les de l'Institut d'Estudis Catalans en la dels que són medievals en llengua catalana. I que se segueixen, en els aparats crítics, les suggerides per la «Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale (S.I.E.P.M.)» que es troben en el seu «Bulletin» número 2 del 1960 (*Abréviations latines et signes recommandés pour l'apparat critique des éditions de médiévaux*).

El primer dels apartats correspon als ARTICLES. Això és: el plat fort, anunciant-ho amb expressió popular. Els recomptes següents corresponen als vint-i-dos volums que reuneixen els vint-i-quatre números des del 1982 al 2005. En faciliten la feina les taules corresponents de les dues primeres desenes afegides en els números 11 i 21 respectivament.

Són 107 treballs d'investigació. La primera sorpresa d'aquest conjunt és la seva variada riquesa de la qual, evidentment, només n'esmentarem unes mostres (des de la subjectivitat de qui en fa la tria, és clar): edicions crítiques d'obres de Ramon Lull, d'Arnau de Vilanova i de Vicent Ferrer, de Nicolau Eimeric, Joan de Rocatalhada i Felip Ribot; estudis sobre Ramon Sibiuda i Antoni Canals; indagacions entorn de les biblioteques papal de Benet XIII i una de Vilabertran del 1587 més les recerques a la Colòmbina de Sevilla i altres; publicacions de testaments i inventaris, contractes i molt diversos documents; investigacions dedicades a Jaume I, el Conqueridor, a la filosofia de Bernat Metge i més encara. Alguns d'aquests articles no sols configuren per ells mateixos tot un llibre, sinó que tenen la categoria d'obra definitiva —en la mesura humana de finida per sempre. Aquesta asseveració es fonamenta en l'esquema de completesa de cadascun dels treballs. Considerem, per exemple, l'edició crítica d'un text medieval o del Renaixement. L'estudi introductor i és una anàlisi quasi exhaustiva —sempre que es pot— del manuscrit o manuscrits, de la seva datació i transmissió, localització i estat actual; el seu autor o autors; interpolacions i deturpacions si és el cas; l'esquema de l'obra, el seu contingut, el valor històric en el seu temps i en el present; camins que s'obren a nous estudis i investigacions. L'edició del text acompanyada d'un triple aparat crític: el de variants, el de fonts i el de contextualització històrica i doctrinal més la indicació d'altres treballs, si n'hi ha, amb ell relacionats. Acaba amb la TAULA DE MOTS: alfabèticament es recullen totes i cadascuna de les paraules i les seves variacions morfològiques amb indicació de la línia corresponent de l'edició crítica. Un no res, pot dir-se si mirem la certa facilitat amb què els ordinadors d'avui ajuden a fer-la, però considerant-ho amb un poc de remirament, aquestes taules ens lliuren un gavadal de lèxic medieval de la llengua llatina i catalana i encara, tot i que menys vegades, de l'occitana, castellana, francesa, etc.; un tresor i feina a garbellar per als lingüistes.

Si ampli és el panorama temàtic dels ARTICLES, també ho és el dels seus autors, quaranta, entre els qual destaca pel nombre d'aportacions el Dr. Josep Perarnau i Espelt, un director que va al davant no sols de paraula encomanant feines i seleccionant les que li arriben, sinó fent-ne fins al punt que en algun anuari tots els articles són seus com, per exemple, el núm. 18 (1999), intítulat globalment: *Estudis i inventari de sermons de sant Vicent Ferrer*, vuit-centes deu pàgines que motivaven la supressió de l'aparat de NOTES I DOCUMENTS. La ponderació d'aquest treball, com tots els seus, exhauereix els mots elogiosos, fins al punt d'haver d'emprar de més a més aquells que ressalten l'oportunitat de l'edició, això és, en aquest cas, quasi 600 anys passats, dia per dia, després d'aquell 22 de novembre en què el conseller papal, dirigent polític i mestre de teologia deixà aquesta vida triple per dedicar-se exclusivament a la predicació itinerant. Per sobre dels meus mots, val aquí recordar els III Premis de la Crítica, any 2000, que atorga l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: «Premi als Estudis Filològics en la modalitat de Literatura al conjunt de treballs publicats al número 18 de la revista *Arxiu de Textos Catalans Antics*, sota el títol general d' 'Estudis i inventari de sermons de sant Vicent Ferrer', obra de Josep Perarnau i Espelt, els quals suposen una rigorosa i novedosa aportació a l'estudi de la predicació vicentina. Amb aquest premi es vol reconèixer, així mateix, el rigor i la continuïtat de la revista en què ha aparegut el recull de treballs guardonat, així com la importantíssima tasca investigadora duta a terme per l'autor».

Acabem d'esmentar l'aparat de NOTES I DOCUMENTS. És, de fet, una continuació d'allò que són els ARTICLES. 'Notes' ens diu expressivament que es tracta d'estudis o comentaris més aviat breus, d'un parell de pàgines o vint o més. És la notícia, la hipòtesi, la valoració aplicades a mil i un tema. És l'edició d'un document, ja sia econòmic o notarial, bibliogràfic o memorialístic que amplia el coneixement d'allò a què fa referència. N'esmentem 9 entre els 96, a tall d'exemple: *El testament de Guillem Morell, parent de Nicolau Eimeric* (núm. 1), *Un tercer informe de Frederic Furió i Ceriol a Felip II sobre els Països Baixos (1578)* (núm. 2), *Pergamins de Girona a Compenhague* (núm. 3) —tots tres per Josep Perarnau i Espelt—, *El llibre de la confraria del Roser, de la vila de Salàs (1648-1826)* per Ramon Planes i Albets (núm. 11), *Llibres esmentats en alguns inventaris ceriverins dels segle XV* per Josep M. Llobet i Portella (núm. 16), *Pacià en el ms. 1631 de la Bibliothèque Mazarine de París* per Àngel Anglada i Anfruns (núm. 17), *Un nou document sobre la presència de l'impressor alemany Joan Rosembach a Perpinyà* per Pep Vila (núm. 17), *Observacions sobre La fi del comte d'Urgell: datació, transmissió manuscrita, contingut ideològic* per Jesús Villanueva (núm. 19) i *Una nova font de Feliu d'Urgell* per Josep Perarnau i Espelt (núm. 21). L'edició de les NOTES I DOCUMENTS es reparteix entre 28 autors entre els quals torna a sobresortir-hi el director de l'anuari.

L'aparat tercer, la SECCIÓ BIBLIOGRÀFICA, s'estructura en tres blocs, el primer és el BUTLLETÍ BIBLIOGRÀFIC la importància del qual és indubtable com ho evidencien quatre exemples: *Deu anys d'estudis sobre Ramon Sibiuda* per Jaume de Puig

(núm. 1); *Francesc Vicent Garcia: tres segles i mig de referències escrites* per Albert Rossich (núm. 3); *Tres dècades de estudis mayensians* (núm. 15), quaranta-quatre pàgines a les quals caldrà recórrer en el futur per a qualsevol estudi nou sobre l'il·lustrat valencià Gregori Maians, i *Consentiuss/Severus de Menorca. Vint-i-cinc anys d'estudis. 1975-2000* per Josep Amengual i Batlle (núm. 20), dues-centes onze pàgines que s'amplien en el número següent amb catorze més que vénen a sumar 225 entrades sense comptar les del mateix autor del recull. El segon bloc correspon a les RECENSIONS. Conté una seriosa crítica sobre 177 obres en els deu primers números i 246 en els deu segons, signades per diversos autors, des del director i el secretari fins a Maria Josepa Arnall, Joan Ferrer i Costa, Gaspar Feliu, Cristina Godoy Fernández, Dietmar von Huebner, Albert Hauf i Valls, Ramon Ordeig i Mata, Michela Pereira, Eulàlia Miralles i Jori, Josep Solervicens i un llarg etcètera. El tercer bloc són les breus NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES que en els 24 números publicats arriben a la xifra de 18.827, feina en la qual han participat a més a més també del director i el secretari, Lluís Cifuentes i Comamala, Josep M. Font i Rius, Josep Hernando i Delgado... tres noms perquè no es tracta pas de fer inventari ni aquí ni en cap paràgraf d'aquesta recensió: tothom és regraciat per un igual malgrat l'absència del seu nom en aquestes pàgines memoratives de vint-i-quatre anuaris de l'ATCA. En cada volum, finalment, després d'aquestes breus notícies bibliogràfiques, hi ha el llistat de les SIGLES UTILITZADES.

S'ha de posar encara a consideració un detall quantificable que es troba en les dues taules dels primers vint números. Es tracta del conjunt de publicacions periòdiques o de Colleccions que apareixen en la SECCIÓ BIBLIOGRÀFICA. Pel que fa a les de la segona desena d'anuaris són 646 que alfabèticament van des de «A sol post. Estudis de llengua i literatura» fins a «Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte». Un mosaic de publicacions de tots els camps del saber, de Filosofia a Numismàtica, de Medicina a Filologia, d'arreu del món perquè en totes hi ha quelcom de textos o estudis, notícies o referències que entren en l'àmbit temporal o geogràfic del contingut de l'ATCA.

No cal dir que a les quantificacions donades cal afegir un més i un menys per possibles errors, però són prou eloqüents per comprendre la vastitud d'aquests 22 volums sense fer-ne encara la valoració del contingut.

La seriositat, si aquest és el mot, de l'ATCA la corrobora la part final de cada volum on el lector troba les TAULES amb el contingut següent: primer, la TAULA DE FONTS DOCUMENTAL, ordenada alfabèticament per ciutats i viles, i si s'escau els centres o institucions diversos de cadascuna; segon, la TAULA DE PERSONES I D'OBRES ANÒNIMES. I les ja últimes pàgines són reservades al llistat d'OBRES ENVIADES A LA REDACCIÓ.

Si vols anar pel món amb el cap dret, comença per ésser gelós de la teva identitat. L'ATCA és una creació frontalera dels Països Catalans: el català és la seva llengua, amb tanta naturalitat que pot encabir totes les altres; i el seu contingut va de bracet i capalt amb —ho certificava el Dr. Germà Colón en l'ocasió ja esmentada— «els gruixuts, imponents 'Forschungsberichte' de l'acadèmia imperial de Viena, les memòries de l'homònima de Sant Petersburg, o de les ciutats universitàries

de Heidelberg, de Magúncia o de Munic», sense oblidar —afegia— les memòries de l'Institut d'Estudis Catalans anteriors a la guerra del 1936-39, arreglats a la secció de reserva de la Biblioteca Universitària de Basilea.

Els continguts

La via millor, no sols per entrar, sinó per valorar l'ATCA és evidentment la que mena al seu contingut. Si extens ha estat l'epígraf anterior, aquest podria i fins es justificaria que ho fos més. Tanmateix una certa brevetat pot ésser mesura suficient per admirar més a fons aquests volums.

Si la intenció inicial era crear un estímul «de recerca cultural bàsica», no hi ha dubte que ho ha estat i tot faci per manera que pugui seguir igual. Bàsica perquè res de sòlid no s'assenta sobre fonament balder quan en recerca històrica, filosòfica, teològica, filològica i científica en general, allò fonamental que ens cal és el document fiable, l'edició crítica, la dada contrastada. I l'ATCA és això, un arxiu esplèndid de textos fiables màximament. Per fer palpable el contingut a través d'unes mostres selecciono dos personatges dels més representatius del nostre temps medieval: Ramon Llull i Arnau de Vilanova.

Del polígraf mallorquí s'han editat críticament les obres següents:

Petició de Ramon al papa Celestí V per a la conversió dels infidels, un text desconegut fins ara, la primícia com a primer article del primer volum; *Lo sisè seny, lo qual apellam effatus* més el *Liber de locutione angelorum*, tots dos en el vol. 2; fragments d'una versió castellana medieval del *Llibre de meravelles*, un anònim lullista de València, [*Art abreujada de confessió*], acompanyat de les edicions del *Liber qui continet confessionem* i el *Liber de virtute veniali atque vitali, de veniali peccato et mortali* aplegats en el vol. 4; *La disputació dels cinc savis*, vol. 5; *Llibre contra Anticrist*, vol. 9; *Tres cartes* adreçades al rei i a un prelat francès i a l'Estudi de París, vol. 21.

Són, doncs, deu edicions amb el corresponent estudi, totes obra de J. Perarnau. Els acompanyen dinou estudis més: nou del mateix professor Perarnau i la resta els signen Teresa Solà (vol. 22), Joan Tusquets i Tarrats (vol. 11), Jesús Altuero Perucho (vol. 7/8), Francesco Santi (vol. 5), i la resta entorn del lullisme, majorment l'antillisme de Nicolau Eimeric, per Jaume de Puig. I si d'aquest conjunt se n'hagués de triar un, penso que ningú dubtaria i fóra aquest: *De Ramon Llull a Nicolau Eimeric. Els fragments de l'Ars amativa de Llull, en còpia autògrafa de l'inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antillulianes del seu Directorium Inquisitorum* (vol. 16). No seré pas jo qui en mostrarà la seva importància, sinó que el mateix lector, per a qui copio unes línies principals de la cloenda d'aquest estudi, la copsarà: «els articles atribuïts per Nicolau Eimeric a l'*Ars amativa* de Ramon Llull són en realitat reelaboracions de l'inquisidor a partir de fragments textuals lullians, reelaboracions que mai no són textuals i més d'una vegada són contràries a les indicacions explícites de Llull; [...] ni els cent articles

antillullians del *Directorium Inquisitorum* en llur conjunt, ni qualsevol d'ells per separat, no consta que recolzin en cap acte del magisteri suprem de l'Església Catòlica [...]. Ras i curt: no hi ha ni hi ha hagut mai res de res d'heterodox en Llull; hi ha hagut, això sí, una dosi de mala fe i certa rutina en contra del beat, a voltes fomentada per inèrcies (per no dir diligències) polítiques molt determinades... en alguns aspectes els Països Catalans foren vençuts abans del 1714. Només cal afegir el següent per autenticar l'encert de l'estudi: a Roma se n'ha reobert oficialment la causa de canonització.

Sembla (les coincidències de vegades esperonen la imaginació) que tota aquesta feina ingent en la dilatada horta lulliana feta des de l'ATCA ha esperonat indirectament una garronada d'institucions dedicades a l'enciclopèdic mallorquí i n'ha revifat d'altres, com la represa de la *Nova Edició de les Obres de Ramon Llull* (NEORL) pel patronat Ramon Llull de Palma de Mallorca, la primera de les quals aparegué el 1990 i el 2005 la setena; la creació de la Càtedra Ramon Llull — Programa Blaquerna d'Estudis Lullians, impulsada per la Universitat de Barcelona i la de les Illes Balears, amb les edicions d'estudis de la «Col·lecció Blaquerna»: el primer volum, de 2001; o les darreres edicions de la Barcino i les que d'estudis diversos han reeditat o editat les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i l'editorial Saó de València. Esplets que se sumen a les venerables Societat Arqueològica Lulliana i a la Maioricensis Schola Lullistica de Mallorca sense preterir les edicions crítiques en el *Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis* promogudes des del Raimundus Lullus Institut de la Universitat de Friburg de Brisgòvia. Per tot plegat hem d'estar-ne joiosos.

Si encomiable és tot el que s'ha fet a l'ATCA per a un millor coneixement i comprensió de Llull, el seu temps i la història posterior, doblement s'ha d'afirmar respecte del savi metge i home espiritual Arnau de Vilanova. Escrivim 'doblement' perquè era bastant pobre el plec de les seves obres editades críticament i aguada la desconexió de la seva activitat i escriptura no mèdiques, tot i els grans estudis que en els darrers cent anys van des de Menéndez y Pelayo a Miquel Batllori, passant per Heinrich Finke, Roc Chabàs, Martí de Barcelona, Joaquim Carreras i Artau, etc. Situació lògica en part puix que, com Llull, de bona hora fou llançat al pou de les dubtances per obra de «les fúries inquisitorials» en expressió de J. Perarnau (vol. 20, p. 372). En els cinc números, del 7 al 12 (excepte el 9), s'han editat *De mysterio cymbalorum Ecclesiae* (el text primitiu) i el *Tractatus de tempore adventus Antichristi* en el vol. 7/8; *Ars catholicae philosophiae* (primera redacció de la *Philosophia catholica et divina*) més *Dues lletres* que acompanyaven les còpies destinades a Bonifaci VIII i al Col·legi Cardenalici, i *Les requêtes* a Benet XI i al cambrer papal en seu vacant en el vol. 10; l'*Allocutio christiani*, vol. 11; *Epistola ad gerentes zonam pelliceam*, vol. 12 i *Apologia de verstitiis atque perversitatibus pseudotheologorum et religiosorum Jacobum Albi, canonicum Dignensem* en el vol. 20.

Acompanyades, aquestes edicions, de vuit estudis més, tots obra del professor J. Perarnau menys dos de Jaume Mensa (vols. 17 i 20). Ressaltat ja aquest conjunt

s'hi han de sumar tres volums sencers. En efecte, impulsat pel Dr. Perarnau i amb la col·laboració del Dr. Luis García Ballester (traspassat el 10 d'octubre de 2000), es va celebrar la I Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova els dies 6, 7 i 8 d'abril de 1994 a Barcelona, ja que dificultats econòmiques d'última hora impediren de fer-ho a la Val d'Aran, fet que haguera recordat patentment aquell Arnau de Vilanova ambaixador de Jaume II de Catalunya-Aragó davant del rei de França per a la recuperació de dita Val d'Aran. 'Trobada', en aquest cas, significa «una reunió de treball o d'estudi entorn [...] a la qual han estat convidades persones que podien aportar quelcom a llur clarificació [...] la trobada pretén sobretot de propiciar un intercanvi d'aportacions que conduixin a clarificar col·lectivament els dubtes que o no permetien d'avançar en l'estudi de l'obra arnaldiana o almenys de fer-ho damunt terreny sòlid i segur» (vol. 13, p. 10). Prèviament s'havien estampat els treballs dels estudiosos perquè la feina de tres dies reeixís del tot i, encara, la reflexió posterior que feren fou tramesa per correu i també consta en les actes, repartides en els volums 13 i 14 corresponents als anuaris de 1994 i 1995. Un dels fruits vistents d'aquelles jornades, amb la petició que s'hi féu per part dels participants, adreçada a l'IEC perquè es reprengués l'edició crítica de les obres espirituals arnaldianes —en paral·lel a la ben viva de les mèdiques dirigida pels doctors Luis García Ballester (†), Juan A. Paniagua i Michel R. Vaugh, cofinançada per la Fundació Noguera del Col·legi de Notaris de Catalunya i per la Universitat de Barcelona— ha estat justament l'acolliment d'aquest desig en el flamant volum ARNALDI DE VILANOVA *Opera Theologica Omnia* —sigla AVOThO—, vol. III que conté la *Introductio in Librum [Ioachim] de Semine Scripturarum* i l'*Allocutio super significatione nominis tetragrammaton*, Joseph PERARNAU curante, presentat en l'obertura de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova celebrada a Barcelona el 30 de setembre i els tres primers dies d'octubre de 2004, les actes de la qual s'apleguen en el volum dels números 23-24, corresponents als anuaris de 2004 i 2005. També s'ha de tenir present que precedien aquestes jornades la *Bibliografia arnaldiana (1994-2003)*. I. *Arnau de Vilanova, espiritual*; II. *Corpus mèdic i alquímic* sota la responsabilitat de Jaume Mensa i Sebastià Giralt (vol. 22). A voltes els fets, sempre inesperats si un és el de la mort, fan que t'adonis realment no pas tant del pas del temps com de les generacions... Aquest era el sentiment a l'inici de la II Trobada quan s'evocaren el estudis arnaldians de Miquel Batllori i Munné (1909-2003), d'Eusebi Colomer i Pons (1936-1997) i de Luis García Ballester (1935-2000). El record adolorat donava pas, tanmateix, al goig de la generació actual, en bona part jove, que amb nova embranzida puja o ha pujat ja un nou graó en l'aprofundiment del pensament i l'obra d'Arnau de Vilanova.

Els valors de l'ATCA

Les pàgines precedents ja han esbossat d'alguna forma els que podem anomenar valors de l'anuari. Altrament serà bo d'escriure'n una remarca final més breu i

explícita. En primer lloc, la virtut de la constància feta carn i ossos en el seu director i en els seus més pròxims col·laboradors. Segonament, la virtut de la generositat que s'ha d'explicar una mica. Sol trobar-se com a moneda més corrent l'actitud que cerca la pròpia parencia a curt termini, i encara si pot ésser davant de gernació. Saber d'unes quantes persones que deseixides de si mateixes pensen a llarg terme i en l'enriquiment de la pròpia cultura, tot i que només siguin uns pocs de pocs gremis els qui en copsin la vàlua, no les trobes pas avui per demà ni de lustre en lustre. Ara bé, en l'ATCA, és a dir, en els seus fundadors i en els dirigents de les institucions, que sabien uns i intuïren els altres el que significa una empresa d'amplis horitzons temporals, de consciència històrica per a la nació catalana i de solidesa científica, en l'ATCA, doncs, les hem trobades i així l'anuari té la virtut de la generositat.

Des del punt de mira estrictament professional, allò de l'obra que aconsegueix els seus fins i compleix tots els requisits de qualitat en el seu camp, l'ATCA n'és model·lic i s'ha de dir amb modèstia, que és virtut, però igualment amb veu ben alta i arreu puix que la confessió del propi esforç i guany, essent compartit com ho és col·lectivament, impedeix la ullada vanitat i esdevé paradigma i agulló per a altres; mestrear en aquest sentit és també un valor positiu.

D'escriu és l'ATCA un testimoni històric i sociològic. Si cada societat sol distingir-se en el concert comú pel matís o l'excepcionalitat d'alguna virtut col·lectiva o mèrit cultural, en l'ATCA hi ha el treball tossut de quan la tasca encativa qui s'hi lliura, però sobretot, i aquí rau el mèrit, de quan és feixuga i manta vegades desagraïda en la monotonia del dia a dia; és allò de la dita: els catalans de les pedres treuen pans... I testimoni històric perquè els qui som de Salses a Guardamar, etc., etc., Alguer i Andorra incloses i els de tota l'antiga corona aragonesa, hem bregat en l'alta cultura, encara que només hagi estat en una petita porció d'erudits i entesos —fet normal arreu— simbòlica del conjunt dels ciutadans, però present sempre i eficaç en hores i anyades perllongadíssimes de maltempsada i en períodes de relativa bonança —des de quan no la tenim plena?—: l'ATCA testifica, fa ja més de vint anys, que continuem essent gelosos de la nostra cultura i l'aprofundim estudiant-la i la lliurem impresa en aquest anuari en un grau de molt alta excel·lència.

Les mancances. Les errades. Una ressenya crítica no ha pas de defugir-les. Ara bé, essent a la vigília d'una data notable com la que ha motivat aquestes pàgines, es decanta, el qui les signa, per deixar-les a banda, pensant endemés que són prou minses proporcionalment al gruix de les qualitats.

Per tot plegat, el temps i els esforços, els guanys aconseguits i l'esperança en la seva continuïtat podem felicitar-nos davant dels 25 anys de l'ATCA. A bodes em convides! Ben cert que sí. Celebrem-les. L'avinentesa s'ho mereix i els protagonistes doblement. Per molts anys!